

Oogluiken

Oogluiken

Cor Brockhoven

Omslagontwerp: Oranje Boven, 's-Hertogenbosch

Fotografie voorzijde cover: Tineke Schuurmans, Poppel

ISBN 9789402178180

Brave New Books, Amsterdam

© 2018 Cor Brockhoven

“The world will not be destroyed by those who do evil, but by those who watch them without doing anything.”

- Albert Einstein

“[...] omdat iets wat in de jeugd gebeurt is, dikwijls het gevolg is van een voorval op oudere leeftijd.”

- Marten Toonder

1

In het eerste semester van mijn studie moest ik erkennen dat ik moeilijk mensen om me heen verdroeg. Dat inzicht kwam plots op, terwijl ik moeite deed een bord pasta met saus smakelijk te vinden. Uitkijkend op de honderden etende studenten in het betonnen souterrain stonden de massaliteit en de luidruchtigheid me tegen, maar misschien nog meer de opdringerige wereldvisies die over tafel geslingerd werden. Zelfs studenten waarmee ik de eerste weken contact had aangeknoopt, gingen me ergeren door de ruimte die ze innamen met hun aanstellerige verhalen over het uitgaansleven en de stelligheid waarmee ze bepaalde muziek verdedigden. Een mening met slechts twee oordelen: goede en foute muziek.

Dan waren er studenten die leugens over mij verspreidden. Dat ik uit een boerendorp kwam waar mijn ouders schimmige zaken deden, pal naast een bordeel dat er van buiten als een café moest uitzien. Dit soort roddels konden maar één bron hebben: een jongen uit mijn geboortedorp die dezelfde middelbare school had doorlopen, wiens ouders een grote rancune tegen de mijne hadden opgebouwd vanwege een zakelijk geschil. De details kende ik niet en ik was er geenszins bij betrokken, maar de nasleep van dit conflict had wonderwel de universiteit bereikt. Ik probeerde de roddels te negeren door mezelf zoveel mogelijk op te sluiten in mijn eigen wereld. Het gevolg was dat ik afstand hield en dat ik nauwelijks reageerde op momenten waarop er om mijn mening werd gevraagd of men probeerde me uit de tent te lokken. Dat bleef niet onopgemerkt. Studiematen leken zich er niet openlijk aan

te storen, maar door zijdelingse opmerkingen begreep ik dat ik in feite buiten de groep stond. Slechts één studiegenoot, Martin, schonk ik mijn vertrouwen en rekende ik tot mijn vrienden. Een gezamenlijke passie voor de natuur bond ons. Korte tijd roeiden we samen, en toen het me sportief te zwaar werd kon ik hem interesseren voor lange wandeltochten. Martin kon weinig spraakzaam zijn, hij had van die buien dat hij urenlang in zichzelf gekeerd achter me aan wandelde. Achteraf kan ik mezelf verwijten dat ik geen oog had voor een andere kant van Martin: het stiekeme, het doen alsof je neus bloedt terwijl je vanbinnen weet dat je iemand kwetst.

Van het buitengesloten zijn lag ik niet echt wakker, want de keerzijde was de tijd en rust die ik voor mezelf creëerde. Alle aandacht ging naar mijn studie biologie. Ik had genoeg tijd over voor mijn grootste hobby: het in alle stilte observeren van dieren en mensen in mijn omgeving. Boven het samenleven met mijn eigen soort verkoos ik de rol van toeschouwer. Het gaf me het machtige gevoel dat ik met grote objectiviteit de wereld om mij heen kon overzien.

Met die zelfverkozen eenzaamheid voltooide ik na zeven jaar mijn studie. Een vorm van gemakzucht, die zich bij aanvang van de studie als een psychische ziekte had geopenbaard, had moeiteloos mijn studentenleven gerekt.

Na het in ontvangst nemen van de bul werden de dagen stil. Een betekenisvolle baan liet op zich wachten. Spoedig zou vast wel iemand mijn talenten ontdekken en me werk aanbieden. Ik moest het laten lopen. Zo dacht ik erover op momenten dat ik door het bos wandelde en werd opgeslokt

door alles om me heen. Maar bij het naar bed gaan overzag ik mijn leven, en overviel me soms de angst om werkloos te blijven.

Daar zat ik dan die zomer, dagenlang in mijn avondse leren fauteuil, voor het raam in mijn studentenkamer. Vaak met een flesje bier in de hand, uitkijkend over de hokkige achtertuinen van de volkswijk waar ik woonde. Kijken, eindelijk kijken naar alles wat bewoog. Zonder moeite of gevoel van verplichting. Observeren was mijn tweede natuur geworden, gestimuleerd door de vele practica tijdens mijn studie. Ik vond het interessant en rustgevend tegelijk.

Het arbeidsethos van Martin kon ik bewonderen, als ik zelf maar geen actie hoefde te ondernemen om werk te zoeken. Als we elkaar spraken herhaalde hij zijn vrees voor mijn ondergang. 'Hoe hou je het vol om de hele dag te zitten vegeteren zonder iets noemenswaardigs te doen?' Ik keek hem schuld bewust aan. Iemand met mijn talenten moest zich verheugen op zijn eerste carrièrestappen, onderwees Martin mij. Alsof ik mijn vader hoorde. Hij drong erop aan dat ik een baantje bij de overheid nam. Ik kon er ten diepste geen besluit over nemen, aangezien ik geen idee had of werk me gelukkig kon maken, en of er, als ik die vraag positief kon beantwoorden, werk was waarmee ik het verschil kon maken.

Mijn ouders hekelden mijn existentiële vragen en deden het af als een luxeprobleem van de nieuwe generatie twintigers. Na verloop van tijd was ik het gezeur zat, begon ik me langzamerhand toch te vervelen en gaf ik mijn verzet op. Ik volgde de raad van Martin op, solliciteerde op diverse

banen uit de krant en kreeg tot mijn stomme verbazing een contract aangeboden.

Gedachteloos verruilde ik het monotone studentenleven voor een overheidsbaan die niet veel opwindender bleek. Ik werd medeverantwoordelijk voor het uitdelen van subsidies. Met als belangrijkste opdracht terughoudend te zijn met het uitdelen van al dat geld. Ik verdiende er aardig mee, maar de baan gaf me niet de voldoening die ik zocht. Voortaan keek ik naar een beeldscherm van waarachter ik collega Rudolf hoorde zuchten bij de dagelijkse klachten van burgers die stukliepen op een woud van regels.

Van het salaris had ik een klein appartement kunnen huren, maar waarom zou ik?

Tijdens een promotiefeest had ik Rosalie leren kennen. Haar scherpste en opgewektheid vond ik vanaf het eerste moment onweerstaanbaar. Ze bracht optimisme mee op momenten waarop ik het tekortkwam. En daarbij zag ze eruit als een Frans fotomodel met haar bruine ogen, donkere haar en wespentaille. Het voelde in het begin als een verovering, een geslaagde jacht. Waar had ik dat aan verdiend?

‘Omdat jij me kunt redden, Walter, met de rust in jouw hoofd kun je mij behoeden voor al te veel impulsiviteit,’ zei ze toen we in het stadspark op een bankje zaten na te genieten van een zomerse dag. Ze streek met een hand sloop door mijn haar. ‘En wist je dat ik je best knap vind?’

Dat had ze nog niet eerder prijsgegeven, ondanks mijn tomeloze aandringen op een compliment over mijn uiterlijk.

Onze relatie was nog te groen om besluiten over de

toekomst te nemen. Bovendien vond ik het moeilijk om een hele dag samen te zijn. De gedachte dat wij vierentwintig uur per dag, zeven dagen in de week elkaars aanwezigheid moesten dulden, benauwde me. Liever wentelde ik me nog een tijd in de huiselijkheid van mijn hospita Lies en haar man Toni. Het aangename en tegelijkertijd vrijblijvende medeleven van deze lieve mensen kon me niet lang genoeg duren. Zij vormden een tweede thuis voor me, een plek waar ik me geborgen voelde.

Die honkvastheid bracht me uiteindelijk in de problemen.

2

De hitte had bezit genomen van de stad. Op mijn kamer hield ik de warmte een paar dagen buiten door de gordijnen dicht te houden. De koelte was van korte duur. Klam van de nacht stapte ik uit bed, nam een douche en trok een korte broek en shirt aan. Opgefrist voelde ik de energie om de stad in te gaan, op zoek naar een nieuwe camera. Dat was de beloning die ik mezelf gunde voor de succesvolle sollicitatie, aangespoord door Martin, weliswaar, maar toch. Het was de aai over mijn eigen bol.

De verkoper, in wit overhemd met korte mouwen en met zweet op z'n voorhoofd, wilde niet te veel tijd aan mij besteden. Het was klam in de winkel en hij had al gauw door dat ik goed geïnformeerd was. Toen ik merkte dat hij zich zeker begon te voelen van zijn zaak, stelde ik hem allerlei detailvragen over het toestel. Als een kat die met een poot zijn prooi tart zonder de genadetik uit te delen, stelde ik vragen die hij onmogelijk kon beantwoorden. Hij moest niet denken dat je in vijf minuten een dure camera aan iemand kon slijten. Ik genoot van het spel. Zoals ik geamuseerd naar natuurfilms kon kijken waarin een jong hert door een leeuw werd verslonden na een minutenlange achtervolging. Ik stelde me voor dat het hert waarschijnlijk een gemakkelijke prooi was voor deze wrede jager, maar dat hij het ultieme moment uitstelde om te kunnen genieten van het spel zelf. Tegelijkertijd een bevestiging van zijn snelheid, souplesse en kracht.

De koop gaf de man zichtbaar geen kick; slordig duwde hij het apparaat terug in de doos. Het chagrijn had het gewonnen van zijn doortastende verkoopstijl.

In de kleine schuur bij mijn huisbaas vond ik naast de konijnenhokken nauwelijks ruimte voor mijn fiets. Het rook er naar hooi en uitwerpselen. De warmte maakte de lucht verstikkend. Je had de neiging om je adem in te houden. Ondanks de kleine achtertuin kozen de meeste bewoners ervoor deze vol te stouwen met volières of een extra schuurtje. Ruimte voor een tuintafel en stoelen was er nauwelijks, en zeker niet voor een hoek met gazon of struiken.

Toni hield de konijnen om ze van tijd tot tijd te slachten en zelf te consumeren of te verkopen aan familie en bekenden. Ik sloot de schuurdeur, draaide me om en keek recht in zijn gezicht. Daar stond hij, midden op de plaats, in zijn grijze overjas, wijdbeens, zijn armen over elkaar. Hij was klein van stuk, niet meer dan een meter zestig. Fier overeind, als een wachter bij een poort. In de hoek van zijn mond plakte een klein sigaartje aan zijn lippen.

‘Alles goed?’ Ik vroeg me af of hij doof begon te worden, want er kwam geen antwoord.

Toni snufte alsof hij verkouden was. Dat neusoptrekken was een zenuwtic van deze gepensioneerde melkboer. Zijn neus vertoonde een klein deukje dat kon wijzen op een mislukte genezing van een wond, misschien had het ermee te maken. Hij stond me zoals altijd zwijgend aan te kijken, met zijn blauwe pretogen en het blinkende, roze geaderde gezicht dat me deed denken aan een wassen beeld.

In het begin werd ik er onzeker van. Je wachtte een vraag of opmerking af die nooit bleek te komen. Het was een zijns-pose, een soort meditatieve houding. Als Toni (inmiddels de tachtig voorbij) begon te praten, kwamen er staccato zinnen uit waar ik vanwege het dialect nauwelijks wat van kon maken. We leefden onder één dak zonder elkaar werkelijk te verstaan, maar het non-verbale contact gaf me het gevoel van een soort wederzijds begrip.

Hij groette me met twee vingers tegen zijn slapen, als een eenvoudig militair, bijna onderdanig. Het was zijn manier om sympathie uit te drukken.

In een hoek aan de buitenkant van de schuur hingen twee gevilde konijnen voor een paar uur te ‘drogen’, zoals hij dat noemde. Aan de aanblik van dit wildtafereel kon ik ook na zeven jaar niet wennen. Het dode beest dat op z'n kop hing, de poten samengebonden met een stuk ijzerdraad, keek je met zijn trouwe ogen aan alsof het smeekte om bevrijd te worden uit zijn beknelling. Voordat ik sentimenteel kon worden liep ik door.

De deurklink van de achterdeur hing lam naar beneden. Zouden ze deze deur ooit op slot doen? Hij stond feitelijk altijd halfopen, als teken van gastvrijheid.

In de nauwe keuken, waar nauwelijks twee personen naast elkaar konden staan, hing de weeë geur van gekookt konijnenvlees. Het ontbrak de afzuigkap aan vermogen de misselijkmakende geuren afdoende af te voeren, waardoor de keuken deze middag op een stinkende sauna leek.

Lies was net bezig het omhoog borrelende vet van het brouwsel met een grote spaan af te romen. Haar hoofd hing schuin onder de houten kap boven het fornuis. Het haar

hing half voor haar gezicht. Kreunend van inspanning schepte ze het brouwsel naar een gereedstaande plastic bak, waarna het in gestolde vorm ongetwijfeld zou dienen als voer voor de beesten.

In deze keuken maakte ik 's ochtends mijn brood klaar. Je rook dan meestal de half vergane luchten van de dag ervoor. Het liet zich eenvoudig raden wat er op het menu had gestaan.

Ik groette haar, maar ze leek het niet te horen. Lies was een warme vrouw en een uitgesproken gezelligheidsmens. Ze genoot van haar kinderen en kleinkinderen, die vrijwel elk weekend op bezoek kwamen. Alsof er al niet genoeg bezoek was, riep ze me dan beneden vanuit de gang. 'Walter! Koffie!' Ik werd als een familielid beschouwd, wat een prettig idee was. De sociale verplichtingen die eraan vastzaten nam ik voor lief. Want het liefst bleef ik boven op mijn kamer. Daar zag ik meer dan zij kon vermoeden.

Met de nieuwe camera zou ik Lies en Toni met hun konijnen gaan vastleggen, nam ik me voor. Misschien zat er een reportage in voor een tijdschrift. Ik droomde ervan een bekende bioloog te worden. Een bioloog met een missie, een die de natuur dichterbij de mensen brengt met zijn fotografie. En dan wegblijven van die mierzoete plaatjes zoals je ze in tijdschriften van natuurverenigingen ziet.

Een fotoserie over het leven van konijnen, van geboorte tot hun einde, hangend aan een stuk ijzerdraad, dat zou het werkelijke dierenleven meer recht doen.

De loodgrijze trap met versleten loper kraakte bij de laatste vijf treden, zodat ik altijd kon horen wanneer

iemand naar boven kwam. Bijvoorbeeld als Rosalie logeerde en me 's ochtends probeerde met gekietel in beweging te krijgen. Het moment waarop mijn hospita me zou aanspreken op haar bezoek, kwam niet. Als recht-gearde katholieken knepen ze graag een oogje dicht. Voor God mag je gerust af en toe stout zijn, dat maakt je tot een echt mens. Toni glunderde als hij Rosalie tegen het lijf liep. Achter de rug van zijn vrouw om knipoogde hij naar mij, nadat ik de status van onze relatie in een paar woorden had toegelicht. Hij vroeg er regelmatig naar en ik gunde hem zijn plezier. Dat ging met het nodige gesnuf gepaard, waardoor het een ordinair tintje kreeg.

Ik haalde de camera uit de doos en bestudeerde de verkorte handleiding. De belangrijkste functies van het ding waren geautomatiseerd door de fabrikant. Iedereen kan professionele foto's maken, dat is wat de verse koper wil horen. Ik stelde de lichtgevoeligheid voor avond- en nachtopnamen in en legde de camera terug in de doos.

Mijn leefruimte hield zeker bij dit weer niet over. Drie en een half bij drie meter, daar moest ik het mee doen. Ruimte voor veel meubels was er niet. Bij aanvang van de studie verwierf ik wat oude spullen bij familieleden, zoals een bed, een glazen salontafel en een leren stoel, nagemaakt van een designklassieker. Ik keek naar het kurken prikbord, waarop een foto hing van Rosalie met haar moeder. Ze leken wel zussen op deze foto, dat ik dat niet eerder gezien had. Aan de andere muur prijkte een poster van een Japanse kunstenaar, een vaag landschap dat mystiek uitstraalde, gemaakt voor een lp-hoes van een popband. Nogal vergeeld, ik moest 'm eigenlijk weghalen.

Gek hoe je na zoveel jaar opnieuw je woonruimte kon zien.

In een klein, roodgeverfd IKEA-kastje bewaarde ik wat kopjes en glazen, erbovenop stond een goedkoop koffiezetapparaat. De camera kon er met enig duwen bij. Eronder stond mijn belangrijkste bezit: een oude versterker met cd-speler. Ik liet mijn vingers over de bovenkant van het apparaat glijden. Stof, oud stof.

Mijn jack, totaal overbodig vandaag, hing ik op in de ingebouwde kast. De mintgroene verf begon van de deur te bladderen. Ik moest de deur met kracht dichtduwen, want een skischoen wilde ontsnappen uit de overvolle kast.

Vliegen scheerden hoog langs het plafond in de hete kamer. De hor stond nog voor het geopende raam, ik was 'm vergeten ervoor te zetten. Met een handdoek probeerde ik de vliegen te verdrijven. Leunend over de rand van het kozijn zag ik dat de bron van de vliegenoverlast bij de rechter burens lag. De familie had het mooie weer aangegrepen voor de traditionele slacht van een schaap. Het fenomeen verraste me ieder jaar, waarschijnlijk omdat de bewuste feestdag jaarlijks op een ander moment werd gevierd. De huid van het beest hing opgeprikt aan de donkergroene schuurdeur. Vliegenwolken cirkelden eromheen. Ze deden zich tegoed aan restjes geronnen bloed van de wollen huid. De burens waren in geen velden of wegen te bekennen. De lamledige poort aan de achterzijde die niet meer dicht kon, stond half open door een achtergelaten driewieler. Aan de wasdraad hingen grote, vrolijk gekleurde badlakens te drogen. In een hoek van het kleine, betegelde plaatsje